demos

Jaargang 33
April 2017

ISSN 0169-1473

Een uitgave van het
Nederlands
Interdisciplinair
Demografisch
Instituut

Bulletin
over
Bevolking
en
Samenleving

4

NiDi

inhoud

1 **Anderhalve eeuw stijging van de levensduur: een succesverhaal**
3 **Sterfte door hongerwinter en oorlog**
5 **De wortels van het Amerikaanse immigratiebeleid**
8 **Bezoek van Koning Willem-Alexander aan het NIDI**

Foto: Roel Wijnants/Flickr

Anderhalve eeuw stijging van de levensduur: een succesverhaal

JOOP DE BEER

De afgelopen anderhalve eeuw is de welvaart enorm toegenomen. Dat heeft niet alleen geleid tot een rijker, maar ook een veel langer leven. In 1865 was de levensverwachting bij geboorte nog maar 36 jaar. Nu is dat toegenomen tot ruim 81 jaar. Aanvankelijk kwam dat vooral door een sterke daling van de kindersterfte. De afgelopen vijftig jaar is juist veel winst geboekt onder ouderen. De levensduur neemt elke week een dag toe. Zal dit zich de komende decennia voortzetten?

Dat de levensverwachting anderhalve eeuw geleden onder de veertig lag betekent niet dat destijds bijna niemand ouder dan veertig werd. De belangrijkste oorzaak van de lage levensverwachting was de hoge kindersterfte. Een op de drie overledenen was jonger dan vijf jaar (zie figuur 1). Maar kinderen die de eerste levensjaren wisten te overleven, hadden ook toen al een behoorlijke kans om een leeftijd van zestig of hoger te halen. Van de volwassenen die in 1865 overleden, was meer dan de helft ouder dan zestig en een op de drie had een leeftijd van boven de zeventig bereikt.

Vooral tussen 1865 en 1950 is de levensverwachting bij geboorte fors gestegen: met 35 jaar (zie figuur 2). De belangrijkste oorzaak van deze forse stijging was de enorm sterke daling van de kindersterfte. Tussen 1865 en 1950 daalde het risico dat een kind niet ouder dan vijf jaar werd van een op de drie naar een op de dertig. Het risico op kindersterfte werd dus tien keer zo laag. Belangrijke oorzaken van deze daling waren schoon drinkwater, goede riolering, betere voeding en hygiëne, betere woningen en medische vooruitgang. Na 1950 daalde de kindersterfte onverminderd verder, onder meer door vaccins tegen kinderziekten. Inmiddels is het risico dat een pasgeboren baby de vijf jaar niet haalt gedaald tot minder dan een half procent. Maar de daling van de kindersterfte had na 1950 een minder groot effect op de stijging van de levensverwachting, eenvoudig omdat de kindersterfte in 1950 al zo laag was, dat een verdere daling nog maar een beperkt effect kon hebben op de stijging van de levensverwachting.

Figuur 1. Leeftijd bij overlijden, Nederland, 1865 en 2015

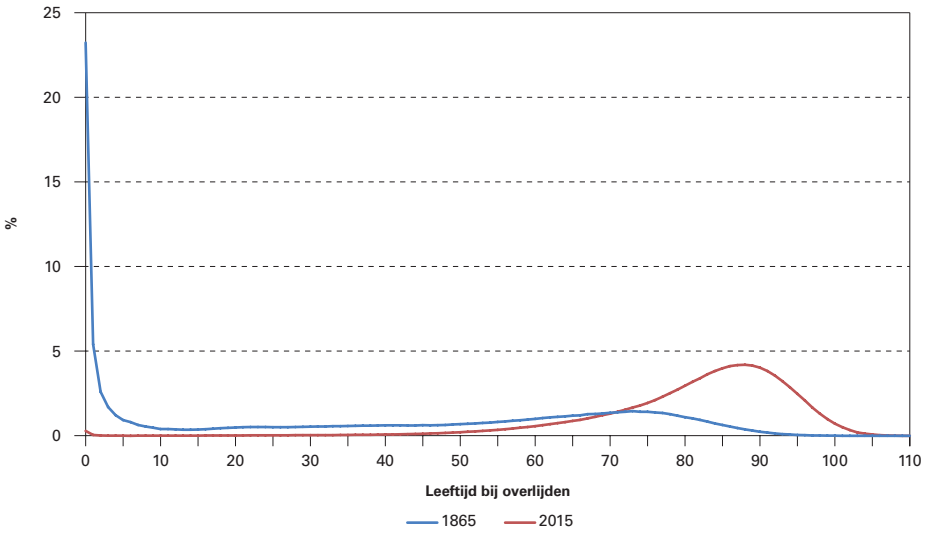

Bron: Human Mortality Database en CBS.

Steeds verder uitstel van sterfte

Ontwikkelingen in de sterfte op oudere leeftijd kunnen beter in beeld gebracht worden aan de hand van de modale levensduur dan aan de hand van de levensverwachting. Terwijl de levensverwachting bij geboorte beschouwd kan worden als een maat voor de gemiddelde levensduur, is de modale leeftijd bij overlijden een maat voor de 'normale' levensduur, dat wil zeggen de levensduur die het vaakst voorkomt. Anders geformuleerd: de leeftijd waarop het percentage van de overledenen het hoogst is. Figuur 1 laat zien dat in 2015 de meest voorkomende leeftijd bij overlijden een leeftijd van eind tachtig was. Terwijl de levensverwachting op dit moment 81 jaar is, is het dus tegenwoordig helemaal niet uitzonderlijk meer om een leeftijd van tegen de negentig te bereiken.

Figuur 2 laat zien dat de modale leeftijd bij overlijden de afgelopen anderhalve eeuw bijna voortdurend is toegenomen. Voor alle duidelijkheid: de modale leeftijd in figuur 2 heeft alleen betrekking op volwassen leeftijden; de hoge sterfte op de allerjongste leeftijden in de 19e eeuw is buiten beschouwing gelaten. De figuur laat zien dat de stijging van de levensverwachting vóór 1950 niet uitsluitend voor rekening kwam van de daling van de kindersterfte. Ook op oudere leeftijd ontwikkelde de sterfte zich al vóór 1950 gunstig. De modale sterfteleeftijd nam tussen 1865 en 1950 met zo'n tien jaar toe. Maar na 1950 is de modale levensduur sterker gaan stijgen. De afgelopen vijftig jaar is de modale leeftijd jaarlijks met gemiddeld 0,14 jaar toegenomen. Dit komt neer op een winst in levensduur van een dag per week.

In figuur 2 zien we dat het verschil tussen de gemiddelde en modale levensduur steeds kleiner is geworden. Dit komt doordat steeds minder mensen op relatief jonge leeftijd overlijden. Figuur 3 laat zien dat hierdoor de verschillen in sterfteleeftijd steeds kleiner zijn geworden. Niet alleen is dus de modale leeftijd toegenomen, maar ook is het percentage van de overledenen rond de modale leeftijd toegenomen. Met andere woorden: de leeftijdsverdeling van de overledenen is naar rechts – een hogere leeftijd – opgeschoven en de verdeling is gepiekter geworden. Het percentage van de mensen dat op een leeftijd van rond de tachtig of jonger overlijdt neemt steeds verder af, terwijl het percentage van de mensen dat rond de negentig of later overlijdt juist toeneemt.

De belangrijkste oorzaak van de daling van de sterfte onder zestigers en zeventigers is de enorm sterke daling van de sterfte aan hart- en vaatziekten. Sinds 1980 is het risico voor een zestiger om aan een hart- of vaatziekte te overlijden met maar liefst 75 procent gedaald. Het risico om aan een acuut hartinfarct te overlijden is zelfs met 90 procent gedaald. Dit komt vooral door de medische vooruitgang, maar ook minder roken heeft een belangrijke rol gespeeld. Doordat minder mensen overlijden aan een hart- of vaatziekte is het risico om aan kanker te overlijden wel toegenomen. Maar de leeftijd waarop mensen aan kanker overlijden is gestegen.

Hoe nu verder?

Zal de levensduur de komende anderhalve eeuw even sterk toenemen als de afgelopen anderhalve eeuw? Daarover zijn de meningen verdeeld. Deskundigen zoals Jay Olshansky menen dat de grenzen aan de groei van de levensduur in zicht komen. Zij verwachten dat het leeftijdspatroon van de sterfte zoals dat in figuur 3 wordt getoond nog verder gepiekt zal raken, maar niet ver meer naar rechts zal opschuiven. Dit betekent dat de modale sterfteleeftijd zoals die in figuur 3 is weergegeven in de toekomst niet veel verder zal toenemen en dat er een einde gaat komen aan de stijging van de levensverwachting. Olshansky meent dat verdere medische vooruitgang maar in beperkte mate kan leiden tot verdere verbetering van de overlevingskansen op zeer hoge leeftijd. Anderen, zoals James Vaupel, stellen daarentegen dat aangezien de levensverwachting al anderhalve eeuw is toegenomen er geen reden is om aan te nemen dat er aan die stijging een einde zal komen.

Een belangrijk argument van Olshansky is dat in het verleden de winst in levensverwachting vooral kon worden toegeschreven aan de sterke daling van de sterfte op jonge leeftijd en dat er op hoge leeftijd minder winst valt te verwachten om-

Figuur 2. Levensverwachting bij geboorte en modale leeftijd bij overlijden*, Nederland, 1865-2015

*Modale leeftijd bij overlijden exclusief kindersterfte.

Bron: Human Mortality Database, CBS en eigen berekeningen.

dat we tegen de grenzen van de maximale levensduur aanlopen. Maar als we naar figuur 2 kijken valt vooral op dat de afgelopen vijftig jaar de toename van de levensverwachting vooral kan worden toegeschreven aan een flinke toename van de modale levensduur, waardoor de verdeling van de overlijdensleeftijd steeds verder naar rechts is opgeschoven. Steeds meer mensen overlijden pas als ze rond de negentig of ouder zijn en steeds minder mensen als ze rond de tachtig of jonger zijn. De toename van de levensverwachting in de afgelopen decennia kan dus voor een belangrijk deel juist worden toegeschreven aan een verbetering van de overlevingskansen van mensen op gevorderde leeftijd.

Op naar de 100?

Na anderhalve eeuw stijging van niet alleen de gemiddelde maar ook de modale de levensduur ligt het niet voor de hand aan te nemen dat aan die stijging op afzienbare termijn een einde komt. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) verwacht ook een verdere toename van de levensverwachting in Nederland tot bijna 89 jaar in 2060. Deze toename komt overeen met doorgaande toename van de modale levensduur met een dag per week. Verder dan 2060 gaat de prognose van het CBS niet, maar als de modale levensduur na 2060 onverminderd verder zou toenemen, zou aan het einde van de eeuw honderd jaar een normale levensduur zijn.

Figuur 3. Leeftijd bij overlijden, Nederland, 1995, 2005 en 2015

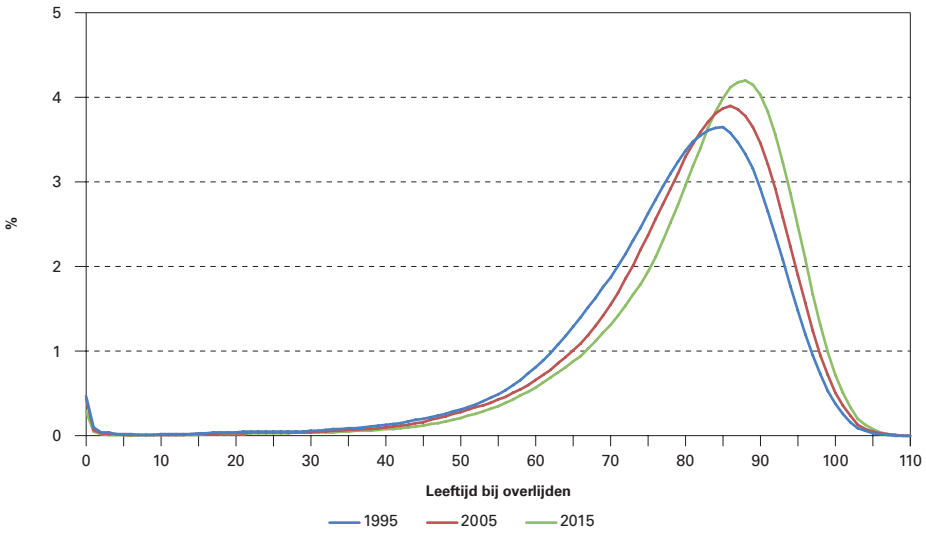

Bron: CBS.

Joop de Beer, NIDI, e-mail: beer@nidi.nl

LITERATUUR:

- Olshansky, S.J. (2016), Ageing: Measuring our narrow strip of life. *Nature* 538 (7624), pp. 175-176.
- Vaupel, J.W. (2010), Biodemography of human ageing. *Nature* 464 (7288), pp. 536-542.

Sterfte door hongerwinter en oorlog

PETER EKAMPER, GOVERT BIJWAARD,
FRANS VAN POPPEL & L.H. LUMEY

In de collectieve herinneringen aan de Nederlandse slachtoffers van de Duitse bezetting tijdens de Tweede Wereldoorlog staan vooral twee gebeurtenissen centraal: de gruwelijke vervolging van de Joodse bevolking en de beruchte hongerwinter. Hoewel de hongerwinter zich voornamelijk beperkte tot het verstedelijkte westen van Nederland, is het een overheersend beeld geworden van het lijden van de bevolking in de aanloop naar de bevrijding. Toch vielen er in de zware strijd om de bevrijding van Nederland ook aanzienlijke aantallen burgerslachtoffers buiten het westen van het land, een vaak onderbelicht aspect van het laatste oorlogsjaar.

‘Fietsend meisje in de laatste oorlogswinter’, Tineke Bot. Foto: FaceMePLS/Flickr

Met de Operatie Market Garden – beginnend met de dropping van geallieerde troepen bij Arnhem, Eindhoven en Nijmegen in september 1944 en bedoeld om snel door te kunnen stoten naar het Duitse Ruhrgebied – begon een zware strijd die uiteindelijk pas in mei 1945 resulteerde in de bevrijding van Nederland. Die strijd leidde niet alleen tot grote aantallen militaire doden, maar ook tot doden onder de burgerbevolking in Nederland. De gevolgen voor de burgerbevolking zien we terug in de sterftecijfers uit die periode.

Op basis van de individuele gegevens uit de doodsoorzakenstatistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) is het mogelijk om maandpatronen in de sterfte in de laatste oorlogsjaren te vergelijken met naoorlogse ‘normale’ sterfteseizoenspatronen en daaruit de oversterfte ten gevolge van de oorlog te berekenen. Uiteraard moeten we hierbij wel bedenken dat mensen die

Figuur 1. Aantal sterfgevallen per 1.000 van de bevolking naar geslacht, regio en jaar en maand van overlijden, Nederland, 1944-1946

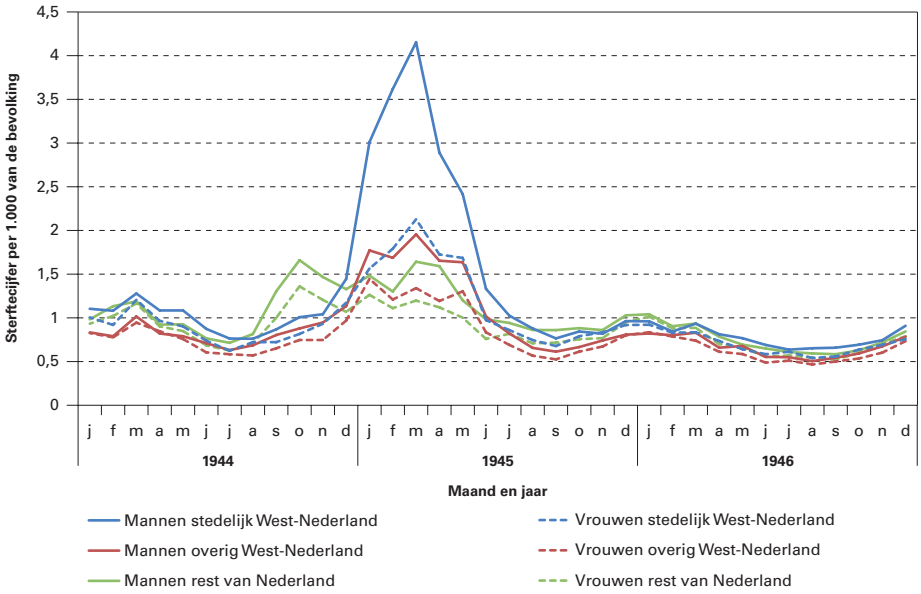

Bron: eigen berekeningen van het NIDI op basis van niet-openbare microdata van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

werden gedeporteerd en in het buitenland overleden (zoals de Joodse bevolking, politiek gevangenen en in Duitsland tewerkgestelden) niet in deze statistiek zijn opgenomen. Daarnaast is voor een deel van de (wel) geregistreerde overledenen onbekend waar en wanneer zij precies zijn overleden of waaraan zij zijn overleden. De meest voorkomende officieel gerapporteerde oorlogsgerelateerde doodsoorzaken in de jaren 1944 en 1945 waren: burgerslachtoffers ten gevolge van oorlogshandelingen, zoals beschietingen en bombardementen (17.389), honger (8.305) en executies (1.565). Bijna 19.000 doden hadden echter een onbekende doodsoorzaak.

Oversterfte

In figuur 1 zien we de sterke stijging van de sterftekansen in de laatste 4 maanden van 1944 voor zowel mannen als vrouwen buiten het westen van Nederland. Dit waren vooral dodelijke (burger)slachtoffers ten gevolge van de felle strijd en verwoestingen in het zuiden van het land en rond Arnhem en Nijmegen. Vanaf maart 1945 nemen die sterftekansen opnieuw toe doordat dan de strijd om de bevrijding van Noord- en Oost-Nederland begint. In het westen van het land worden juist de effecten van de hongerwinter zichtbaar: in de periode vanaf december 1944 nemen de sterftekansen enorm toe, voor mannen nog veel sterker dan voor vrouwen, met een piek in maart 1945. Vooral de oudsten (70 jaar en ouder) en – in iets minder mate – de jongsten (zuigelingen) waren kwetsbaar.

Hoe hoog de oversterfte als gevolg van de oorlogshandelingen in de eindfase van de Tweede Wereldoorlog in Nederland was, is afhankelijk van welke periode we bekijken. Nemen we de periode van de start van het bevrijdingsoffensief tot en met de bevrijding – de maanden september 1944 tot en met mei 1945 – dan komen we tot bijna 56.000 extra overledenen ten gevolge van de oorlogshandelingen. In deze cijfers zijn overigens niet de 16.400 overledenen waarvan niet is vastgesteld waar en wanneer zij precies zijn overleden meegeteld. De totale oorlogsgerelateerde oversterfte inclusief dat aantal zou over de jaren 1944 en 1945 op ongeveer 91.000 personen uitkomen.

Ongeveer 38 procent van de oversterfte in de periode september 1944 tot en met mei 1945 viel in de door de hongerwinter getroffen steden in het westen van het land, vooral in de periode vanaf januari. Een nog groter deel van de doden (42%) viel echter buiten het westen van het land, waarvan iets meer dan de helft in de periode september tot en met december 1944 (zie figuur 2). De impact van de strijd om de bevrijding van Nederland was in termen van aantallen dodelijke burgerslachtoffers dus minstens even groot als die van de hongerwinter.

Figuur 2. Aantal oorlogsgerelateerde sterfgevallen naar regio en periode van overlijden, Nederland, september 1944 – mei 1945

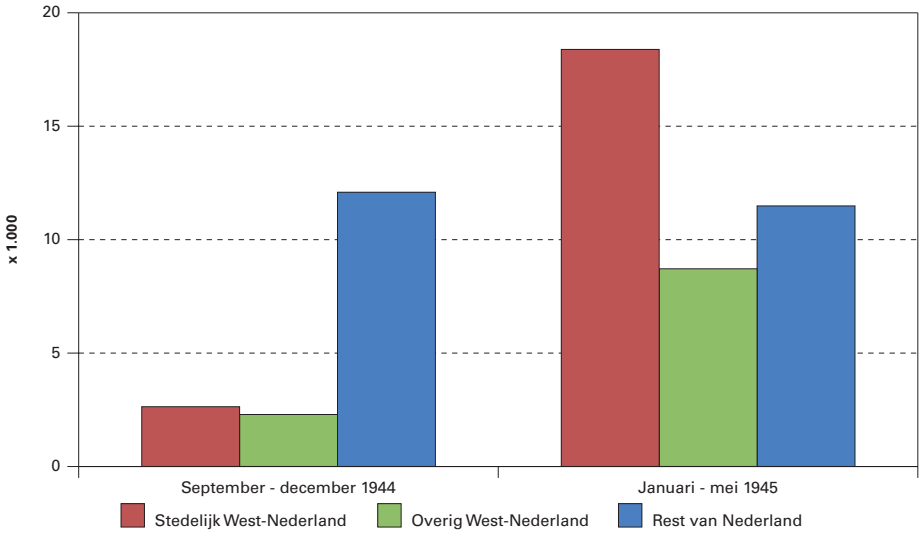

Bron: eigen berekeningen van het NIDI op basis van niet-openbare microdata van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Peter Ekamper, **Govert Bijwaard**, **Frans van Poppel**, NIDI, en **L.H. Lumey**, Columbia University, New York; e-mail: ekamper@nidi.nl

LITERATUUR:

- Ekamper, P., G. Bijwaard, F. van Poppel en L.H. Lumey (2017), War-related excess mortality in The Netherlands, 1944–45: New estimates of famine- and non-famine-related deaths from national death records. *Historical Methods: A Journal of Quantitative and Interdisciplinary History* 50 (2), pp. 113-128.

De wortels van het Amerikaanse immigratiebeleid

FRANS WILLEKENS

Het strenge immigratiebeleid van de nieuwe Amerikaanse President Trump komt niet uit de lucht vallen. Trump kondigde het al aan tijdens zijn campagne in 2016, maar wie dit beleid wil begrijpen doet er goed aan om zich te verdiepen in de politieke wortels ervan.

Op 27 januari 2017 ondertekende President Trump een Executive Order *Protecting the Nation From Foreign Terrorist Entry Into the United States*. De toelating van burgers van zeven landen wordt opgeschort tot er strengere procedures ontwikkeld zijn om reizigers te controleren. Tevens worden minder vluchtelingen toegelaten. Een week later, op 7 februari introduceerden de Republikeinse senatoren Tom Cotton (Arkansas) en David Perdue (Georgia) de *Reforming American Immigration for Strong Employment (RAISE) Act*. Het wetsvoorstel beperkt de familiehereniging en vermindert de quota voor vluchtelingen en laagopgeleiden. Van de wet wordt een halvering van de legale immigratie verwacht, van 1 miljoen tot 500 duizend per jaar.

Is dit beleid een breuk met het verleden? Nee, dat is het anders dan veel mensen denken niet. De meeste maatregelen werden al in de jaren 90 voorgesteld door de U.S. Congress Commission on Immigration Reform, beter bekend als de Jordan Commission. Maar de wortels gaan dieper. Beperking van immigratie en selectie van immigranten zijn constanten in het Amerikaanse immigratiebeleid sinds het midden van de 19e eeuw. Zo ontzegde de *Chinese Exclusion Act* van 1882 de toegang aan inwoners van China. Na de immigratiegolf van het begin van de 20ste eeuw werden wetten in stemming gebracht om immigranten te weren met uitzondering van die uit Angelsaksische landen en uit het Amerikaanse continent. In 1965 maakte het Congres een einde aan deze uitsluiting en voerde quota in die voor alle landen gelijk zijn. Dat betekende vooral een beperking van de circulaire migratie uit Latijns-Amerika, met illegale immigratie als gevolg.

Een sleutelspeler in het immigratiedebat van de voorbije decennia is de Republikeinse senator Jeff Sessions (Alabama), de huidige Minister van Justitie. In de aanloop naar de verkiezingen van 2016 publiceerde hij in 2015 een *Immigration Handbook for the New Republican Majority*. De kerngedachte nam hij over van President Coolidge (1923-29): “As a Nation, our first duty must be to those who are already our inhabitants, whether native or immigrants.” Sessions wordt bijgestaan door Stephen Miller en een anti-immigratiebeweging. Aan de basis van die beweging staat één man: John Tanton. Wie zijn die mensen en organisaties? Alvorens die vraag te beantwoorden schets ik een theoretisch kader om het immigratiedebat enigszins te structureren.

Foto: Jonathan McIntosh/Flickr

Immigratiebeleid in theorie

Een samenleving streeft naar (a) welvaart en het bieden van sociale zekerheid en (b) culturele identiteit en sociale cohesie. De eerste doelstelling wordt mogelijk gemaakt door economische groei en de tweede door gedeelde waarden en normen. Waarden en normen, zoals gelijkheid, respect en solidariteit, zijn niet vanzelfsprekend. De meeste mensen hebben een voorkeur voor anderen waarmee zij eigenschappen, waarden en opvattingen delen. Dat is het principe van *homophily*. Het resulteert in uitsortering (*assortative matching*) en groepsvorming (*wij* en *zij*). De voorkeur voor verwante anderen kan extreme vormen aannemen en leiden tot discriminatie en uitsluiting van personen met eigenschappen en waarden die als inferieur worden ervaren. De Amerikaanse immigratiewetgeving van de jaren 1920 kwam voort uit de vrees dat open grenzen de Angelsaksische identiteit van Amerika en het intelligentieniveau van de bevolking zou aantasten.

Economische en culturele doelstellingen zijn vaak moeilijk te verenigen en dat leidt tot spanning. Een tweede bron van spanning is ongelijkheid. Een ongelijke verdeling van de voor- en nadelen van immigratie leidt tot spanning tussen winnaars en verliezers. Borjas stelde vast dat immigratie resulteert in een inkomensherverdeling van werknemers naar werkgevers van bijna 500

John Tanton. Foto: www.johntanton.org

Foto: BBC World Service /Flickr

miljard dollar per jaar, het tienvoudige van het matige effect van 50 miljard dollar per jaar op de welvaartsgroei. Tegenstanders van immigratie uit culturele overwegingen zijn geneigd hun achterban uit te breiden door te wijzen op deze winnaars en verliezers. Het immigratiebeleid van de VS is een product van die spanningen. Conservatieven die immigratie willen beperken voor het behoud van culturele identiteit benadrukken tevens de negatieve gevolgen van immigratie voor werknemers. Coolidge, Sessions en Trump wijzen op de nadelige gevolgen van immigratie voor de "average wage-earning American".

Het Tanton-netwerk

Wie de immigratiepolitiek van de regering Trump wil begrijpen, doet er goed aan om de achterliggende politieke krachten in de gaten te houden. Een belangrijke kracht is John Tanton. Tanton werd in 1934 in Michigan geboren. Op de boerderij van zijn ouders groeide bij hem het besef dat voedselproductie geen tred kan houden met de bevolkingsgroei. Na zijn studie vestigde hij zich als oogarts in Petoskey in Michigan en startte een afdeling van Planned Parenthood, de organisatie voor gezinsplanning. Paul Ehrlich's book *The Population Bomb* uit 1968 maakte van hem een activist. Hij startte een afdeling van de Sierra Club, de milieubeweging die *The Population Bomb* had gefinancierd. Toen Ehrlich in 1968 de lobby groep Zero Population Growth (ZPG) opzette, organiseerde Tanton in Michigan een afdeling hiervan. Later werd hij landelijk voorzittter van de Sierra Club Population Committee (in 1971) en ZPG (in 1975). In die jaren stond de bevolkingsexplosie in het centrum van de belangstelling en werd een beperking van geboorten en immigratie als oplossing gezien. Tanton besloot de beperking van immigratie tot zijn missie te maken. Hij richtte een netwerk van organisaties op dat het immigratiedebat in de VS voor decennia zou bepalen en een grote invloed zou uitoefenen op de wetgeving. Medewerkers van dit netwerk maken nu deel uit van het kabinet van Trump. Het Tanton-netwerk evenaart het succes van Planned Parenthood, maar is minder zichtbaar waardoor het minder bloot staat aan kritiek. Tanton bouwde een netwerk van onafhankelijke instellingen met elk een eigen missie, werkterrein en actieplan. In 1979 richtte Tanton de Federation for American Immigration Reform (FAIR) op. De missie van FAIR tegenwoordig is een beperking van immigratie tot 300 duizend per jaar, minder dan een derde van het huidige niveau. In 1981 volgde U.S. Inc., een koepel voor de werving en verdeling van fondsen. Twee jaar later zette hij met de Republikeinse senator Samuel Hayakawa (Californië) U.S. English op voor het behoud van het Engels als enige officiële taal in de VS. In 1982 volgde NumbersUSA en in 1985 het Center for Immigration Studies (CIS) en het Immigration Reform Law Institute (IRLI). CIS is de onderzoeksinstelling van het netwerk en IRLI, geaffilieerd met FAIR, richt zich specifiek op de totstandkoming van immigratiewetgeving. Tenslotte richtte Tanton het tijdschrift en de uitgeverij "The Social Contract" op. Het actieplan omvat onder meer het opbouwen van een achterban en het onderhouden van nauwe contacten met beleidsmakers. In het Amerikaanse congres had het Tanton-netwerk met senator Sessions een gelijkgezinde.

In 1988 publiceerde Tanton een memorandum met uitspraken over Latijns Amerikanen die als racistisch werden ervaren, en in 1993 deed hij een uitspraak die velen hem kwalijk namen en hem isoleerde: "I've come to the point of view that for European-American society and culture to persist, requires a European-American majority, and a clear one at that." Met uitzondering van U.S. Inc. vermeldt geen van de organisaties op hun website Tanton als stichter. Hij is niet langer betrokken bij NumbersUSA, het Center for Immigration Studies of US English. Hij is nog wel directielid van U.S. Inc. en lid van de Raad van Advies van FAIR. In 1995 vertrouwde Tanton zijn archief toe aan de Bentley Historical Library van de Universiteit van Michigan.
In 1996 probeerde Tanton de Society for Genetic Education op te richten, maar de belangstelling was te gering. Hij onderhield nauwe relaties met de anti-immigratiewebsite vdare.com, in 1999 opgericht door Peter Brimelow, auteur van *Alien Nation. Common Sense about America's Immigration Disaster* (uit 1995). In een memo in zijn archief vermeldt hij dat hij Brimelow motiveerde om het boek te schrijven en dat hij het onderzoek voor het boek financierde. Volgens Heidi Beirich van het Southern Poverty Law Center (SPLC), een organisatie voor burgerrechten die het Tanton-netwerk volgt, was Tanton ook betrokken bij het opzetten van vdare.com. Momenteel is Tanton 83 en leeft hij teruggetrokken waar alles begon, in Poteskey, Michigan.
Na het vertrek van Tanton werd het netwerk verder uitgebreid. In 2006 organiseerde de voorzitter van FAIR Dan Stein "You Don't Speak for Me!", een coalitie van Spaans-sprekende Amerikanen die zich verz etten tegen een amnestie voor illegale immigranten. Peter Nuñez is woordvoerder van de coalitie. Hij is tevens bestuursvoorzitter van CIS en lid van de adviesraad van FAIR. Onlangs verdedigde Nuñez, in een artikel in *The San Diego Union Tribune*, het beleid van Trump, inclusief de inmiddels beruchte Travel Ban.

Wortels van Trump's immigratiebeleid

Senator Jeff Sessions was de meest vooraanstaande tegenstander van immigratie in het Congres, tot hij in januari 2017 minister van Justitie werd in het kabinet Trump. In 1996 werd hij U.S. senator en profileerde zich met zijn kritiek op immigratie en vooral op amnestie voor immigranten zonder verblijfsvergunning. De immigratiehervormingen van 2005, 2007 en 2013 hield hij tegen. Daarmee ging hij in tegen leden van zijn eigen partij omdat de voorstellen werden ingediend door congresleden van beide partijen gezamenlijk (*bipartisan*). De voorstellen waren ook niet helemaal nieuw. Zij bouwden voort op het voorstel van de eerdergenoemde Commission on Immigration Reform (Jordan Commission). In 2013 dienden acht congresleden (vier Republikeinen en vier Democraten) onder leiding van de Democratische senator Chuck Schumer (New York) een aangepast voorstel in. Het achttal werd bekend als de *Gang of Eight*. Niettegenstaande de

vurige oppositie van Sessions, nam de senaat het voorstel aan. Toen schreef een jonge medewerker van Sessions een *Handbook* voor de leden van het Huis van Afgevaardigden met richtlijnen hoe het voorstel van de *Gang of Eight* te ondergraven, terwijl het Tanton-netwerk in de media de bevolking waarschuwde voor de nadelige gevolgen van de voorgestelde immigratiehervorming. Het voorstel haalde het niet.
In zijn kruistocht tegen de voorgestelde hervorming van de immigratiewetgeving werd Sessions bijgestaan door het Tanton-netwerk. FAIR organiseerde praatprogramma's die de oppositie bij de bevolking tegen immigratie aanwakkerde. In een interview met de *New York Times* zei Sessions dat de praatprogramma's een belangrijke factor waren in de campagne tegen de hervormingen. Sessions en het Tanton-netwerk werden bijeengebracht door Peter Nuñez. In de jaren 80 waren Sessions en Nuñez landsadvocaten. De matching wordt bevestigd door Nuñez in een portret van Sessions in *Forbes*.

Breitbart

De jonge medewerker die Sessions' Handbook schreef was de in 1985 geboren Stephen Miller. In zijn jeugd ontwikkelde Miller conservatieve standpunten na lezing van het boek *Guns, Crime and Freedom* van de National Rifle Association. Hij studeerde Politieke Wetenschappen aan Duke University en schreef voor de universiteitskrant *The Chronicle*. In een artikel van 2006, *Hollywood and the Culture War*, betitelde hij de Amerikaanse filmindustrie als een propagandamachine en besloot "There is a huge ideological war being waged for the future of the country, and after the education system, the entertainment industry is the left's most influential resource. And believe me, they are going to use it." Die opvatting kwam van David Horowitz, die al bijna 20 jaar strijdt voor de 'bevrijding' van studenten van de vermeende linkse mentaliteit op de universiteiten. Als leerling in Santa Monica en student aan Duke University nodigde Miller Horowitz uit voor lezingen. In februari jl. gaf Horowitz op de Breitbart-website een uitgebreide beschrijving van zijn relatie met Miller. Daarin verwijst hij naar de oorlogsmentaliteit, die hij bestempelt als een "second nature for the left". In datzelfde artikel verwijst hij naar Steve Bannon als "my friend, … who is like-minded on these matters".

Tijdens zijn periode in het congres ontwikkelde Miller nauwe contacten met *Breitbart News*. Breitbart werd een belangrijke spreekbuis voor de tegenstanders van de immigratiehervorming. Het nieuwsmagazine *Politico* meldt over Miller dat "He used to organize a weekly Friday happy hour for Sessions and Breitbart staffers at Union Pub, across the street from the Heritage Foundation. "They're all really good friends," says the former Breitbart reporter." De directeur van Breitbart, Steve Bannon, werd Trump's Chief Strategist.
In 2015 introduceerde Sessions Miller bij Trump. Miller werd Trump's tekstschrijver en werd de gangmaker bij de optredens van Trump tijdens de campagne. Na de verkiezing van Trump verhuisde hij naar het Witte Huis als *Senior Advisor to the President*. Steve Bannon en Stephen Miller zijn de personen achter Trump's Travel Ban. Op 10 februari jl. publiceerde het magazine *Rolling Stone* een uitgebreid interview met Miller, waarin hij beschreef hoe de Travel Ban tot stand kwam. Zijn kernboodschap is dat "the purpose of the immigration system is to benefit the people living here today." Hij herhaalt daarmee de uitspraak van President Coolidge in de jaren 1920.

Nieuwe restrictieve wetgeving op komst

Op 7 februari jl., een dag voor de benoeming van Sessions tot Minister van Justitie, presenteerden Cotton en Perdue het al genoemde RAISE-wetsvoorstel. Het voorstel beoogt illegale immigratie te stoppen en de legale immigratie te beperken. Het pleit voor een beperking van familiehereniging en van immigratie van laagopgeleiden en vluchtelingen, en voor een puntensysteem zoals dat bestaat in Canada en Australië. Senator Rubio, lid van de *Gang of Eight*, uitte zich positief over het nieuwe wetsvoorstel. Het wetsvoorstel is niet revolutionair en herhaalt de meeste voorstellen van de Commission on Information Reform van begin jaren 1990. Verrassend is dat niet. Het Tanton-netwerk is een voorstander van de immigratiebeperkingen in het rapport van de Jordan Commission.

Nu de Republikeinen het in de VS voor het zeggen hebben is de verwachting dat in 2017 een nieuwe restrictieve immigratiehervorming tot stand komt. Het Amerikaanse immigratiebeleid is geworteld in een vrees voor overbevolking en ongewenste verandering in de bevolkingssamenstelling. Het beleid van nu vertoont grote overeenkomsten met het immigratiebeleid in de jaren 20 van de vorige eeuw. Niemand heeft grotere invloed gehad op dit beleid dan John Tanton. Hij heeft een netwerkorganisatie opgezet die bepalend is voor het Amerikaanse immigratiebeleid.

Frans Willekens, honorary fellow NIDI,
e-mail: willekens@nidi.nl

LITERATUUR:

- Borjas G. (2013), Immigration and the American worker. A review of the academic literature. Center for Immigration Studies.
- Borjas, G. (2016), Yes, immigration hurts American workers. *Politico*, september/oktober 2016.
- Horowitz, D. (2017), Steven Miller, a second thoughts warrior. *Breitbart*, 7 februari 2017.
- Ioffe, J. (2016), The believer. How Stephen Miller went from obscure Capitol Hill staffer to Donald Trump's warm-up act–and resident ideologue. *Politico*, 27 juni 2016.
- Nuñez, P. (2016), Jeff Sessions will be a breath of fresh air at the Justice Department. *Forbes*, 19 december 2016.
- Pear, R. en C. Hulse (2007), Immigration bill fails to survive Senate vote. *New York Times*, 28 juni 2007.

Foto: Brad Smith/Flickr

Stephen Miller.

Foto: Gage Skidmore/ Wikimedia Commons

Foto: © Milette Raats

DEMOS verschijnt 10 x per jaar en wil de kennis en meningsvorming over bevolkingsvraagstukken bevorderen.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen met bronvermelding wordt op prijs gesteld.
Graag ontvangt de redactie een bewijsexemplaar.
De personen op de foto's komen niet in de tekst voor en hebben geen relatie met hetgeen in de tekst wordt beschreven.

Het NIDI is een instituut van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen en is geaffilieerd met de Rijksuniversiteit Groningen.
Het NIDI houdt zich bezig met onderzoek naar bevolkingsvraagstukken.

colofon

DEMOS	is een uitgave van het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI).
Redactie	Nico van Nimwegen, hoofdredacteur Ingrid Esveldt, eindredacteur Harry van Dalen, redacteur Peter Ekamper, (web)redacteur Fanny Janssen (RUG), redacteur Jaap Oude Mulders, redacteur
Adres	NIDI/DEMOS Postbus 11650 2502 AR 's-Gravenhage
Telefoon	(070) 356 52 00
E-mail	demos@nidi.nl
Internet	demos.nidi.nl / www.nidi.nl
Abonnementen	gratis
Basisontwerp	Harmine Louwé
Druk	www.up-score.nl

Bezoek van Koning Willem-Alexander aan het NIDI

Op woensdag 5 april heeft Zijne Majesteit de Koning een bezoek gebracht aan het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI). Het NIDI is een instituut van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW). Als beschermheer van de KNAW bezoekt de Koning elk jaar een KNAW-instituut. Het bezoek van de Koning werd door het NIDI aangegrepen om niet alleen een beeld te schetsen van het instituut, maar ook het belang van bevolkingsvraagstukken voor de samenleving, en de rol van goed onderzoek daarnaar te benadrukken.

Bevolkingsvraagstukken zijn voor Nederland, als een van de dichtstbevolkte landen ter wereld, altijd van groot belang geweest. Dat was de reden dat het NIDI werd opgericht in 1970, als nationaal interuniversitair onderzoekscentrum. De oprichting van het NIDI was bedoeld om de onderzoekscapaciteit in Nederland te bundelen en te versterken. Die rol speelt het NIDI nog steeds, als nationaal centrum voor de demografiebeoefening.

In de anderhalf uur van zijn bezoek aan het NIDI sprak de Koning allereerst met José van Dijck, de president van de KNAW. De Koning kreeg vervolgens een gevarieerd programma aangeboden om een indruk te krijgen van wat het NIDI doet. In vier presentaties kreeg hij een inkijkje in de werkzaamheden van het instituut. De eerste presentatie, "We leven langer dan ooit tevoren en het einde is nog niet in zicht", door Fanny Janssen, uit de themagroep Vergrijzing en Levensduur, en tevens verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen, ging over de ontwikkelingen in en de prognose van de levensverwachting. De tweede presentatie werd verzorgd door Joanne Muller, NIDI-promovenda en verbonden aan de themagroep Families en Generaties. Haar bijdrage had als titel "Sociale ongelijkheid en de levensloop", en zij schetste hoe gebeurtenissen in de levensloop de sociale ongelijkheid tussen bevolkingsgroepen kunnen vergroten. De themagroep Werk en Pensionering, in de persoon van Marleen Damman verzorgde een poster over het onderwerp "Langer doorwerken, maar hoe?" waarin resultaten van een groot surveyonderzoek onder oudere werknemers en werkgevers over pensionering werden gepresenteerd. Het laatste thema, Migratie en Migranten, werd ingeleid door promovenda Petra de Jong die een poster presenteerde met de titel "Migratie: achtergronden en consequenties in levensloopperspectief". Zij sprak over de invloed van de verschillen in arrangementen van de verzorgingsstaat voor migratie binnen Europa. Helga de Valk leidde een korte film in die in samenwerking met de Koninklijke Academie voor Kunsten in Den Haag is gemaakt en die resultaten van onderzoek onder migranten voor een breder publiek toegankelijk maakt.

De koning ging uitgebreid in gesprek met de onderzoekers, toonde veel belangstelling voor de verschillende onderwerpen, en was zeer goed geïnformeerd.

Ook werd gememoreerd dat het NIDI in 2020 50 jaar bestaat, een leeftijd waarop je tegenwoordig nog jong genoemd kunt worden.